Bogdan WÓJTOWICZ¹
Piotr Paweł NOGAŁ²
Tomasz NALEPA³

AKTUALNE PROBLEMY I DZIAŁANIA ADMINISTRACYJNE W ZAKRESIE FUNKCJONOWANIA I DOSKONALENIA PRZEMYSŁU OBRONNEGO W POLSCE

W artykule przedstawiono wybrane problemy dotyczące wykorzystania nowego poglądu jako instrumentu kreatywnie wpływającego na zmienioną formułę działania na linii siły zbrojne – nauka – przemysł. Zagadnienia te poruszono w aspekcie powstania nowej Rady Naukowo-Przemysłowej MON i jej intensywnej współpracy z resortami, cywilnymi i wojskowymi jednostkami naukowo-badawczymi oraz firmami przemysłu obronnego. Wskazano na wątpliwość podjętych decyzji w związku z przeniesieniem działań offsetowych z MG do MON w sytuacji potencjalnej możliwości zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Zaproponowano rozwój systemu agencyjnego, w tym utworzenie agencji ds. inwestycji obronnych, która miałaby za zadanie przejęcie obsługi przemysłowego potencjału obronnego od MG i MON. Wykazano konieczność rozwoju sektora zbrojeniowego zgodnie z zapisami Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej oraz wymogami rynku euro-atlantycznego. Zaakcentowano rolę służb specjalnych w procesie ochrony przemysłowego potencjału obronnego w ramach zadania z obszaru bezpieczeństwa ekonomicznego. Omówiono korzyści wynikające z organizacji corocznego Międzynarodowego Salonu Przemysłu Obronnego w Kielcach w propagowaniu osiągnięć przemysłu obronnego i polskiej myśli naukowej. Oceniono, że brak odpowiednich strukturalnych rozwiązań w sektorze obronnym ma niedobry wpływ na rozwój MW RP. Znaczącym przykładem bieżącej sytuacji polskich sił morskich jest fakt, iż dziś stały się one jedynie przybrzeżnymi siłami. Niemniej jednak oczekuje się, że nowy okręt patrolowy ORP „Ślązak” rozpocznie nową drogę rozwojową naszej Marynarki Wojennej.

Słowa kluczowe: nowy pogląd, siły zbrojne, nauka, przemysł, kooperacja, przemysł obronny, Rada Naukowo-Przemysłowa MON

1. WSTĘP

W aspekcie pogłębiających się rozwarstwień pomiędzy aktualnymi możliwościami krajowego uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) a obecnymi światowymi rozwiązaniami w zakresie techniki wojskowej wpływa problem wypracowania nowego

¹ Bogdan Wójtowicz, Ministerstwo Gospodarki, Departament Programów Offsetowych, Plac Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa, Polska.

² Piotr Paweł Nogał, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Sekretarz Oddziału, Warszawa, Polska.

³ Tomasz Nalepa, niezależny ekspert, ul. Sympatyczna 8/2, 35-14 Rzeszów, Polska, tel. +48 601 66 40 48, e-mail: tomasz.nalepa@onet.eu (autor korespondencyjny).

poglądu na osiągnięcie nowej jakości kooperacji na linii siły zbrojne – nauka – przemysł⁴. Impulsem sprzyjającym temu nowemu podejściu jest powołanie 9 czerwca br. nowej Rady Naukowo-Przemysłowej w Ministerstwie Obrony Narodowej⁵. Stanowi to nowe otwarcie dla intensywniejszej współpracy przedstawicieli poszczególnych resortów, cywilnych i wojskowych jednostek badawczo-naukowych oraz firm przemysłu obronnego.

Polska prezentowała wcześniej stanowisko nieumieszczania żadnego z rodzajów broni w kosmosie – znalazło to wyraz w akcie prawnym sygnowanym przez Komitet Obrony Kraju (KOK)⁶. W XXI wieku jednakże powstały nowe wyzwania i cele do osiągnięcia przez wojska operacyjne. Aktualnie kierunki rozwoju wyznacza Europejska Agencja Kosmiczna (ESA, *European Space Agency*) z siedzibą w Paryżu. Polska przystąpiła do ESA już 13 września 2012 r., co oznacza, że działania naszego państwa skupiają się tym obszarze zadaniowym.

Zmiany ustrojowe wpłynęły na ewolucję polskich doktryn wojennych o charakterze obronnym, jak również postawiły nowe zadania przed siłami zbrojnymi RP i jednocześnie przed przemysłem obronnym i ośrodkami naukowymi zajmującymi się tą dziedziną.

W artykule autorzy poruszyli podstawowe kwestie związane z nowymi uwarunkowaniami politycznymi i wyzwaniami w tym obszarze dla polskiego przemysłu obronnego i ośrodków naukowych.

2. NOWA RADA NAUKOWO-PRZEMYSŁOWA PRZY SEKRETARZU STANU W MON PODSTAWĄ UTWORZENIA NOWYCH RELACJI KOOPERACJI NA LINII SIŁY ZBROJNE – NAUKA – PRZEMYSŁ

Zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej 9 czerwca 2014 r. została utworzona nowa Rada Naukowo-Przemysłowa przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej⁷, której zadaniem będzie wspieranie całego procesu działalności naukowo-badawczej na rzecz intensywniejszego rozwoju produkcji UiSW dla potrzeb Sił Zbrojnych RP⁸. Powstanie Rady wpisuje się także w działania podjęte podczas posiedzenia Rady Europy w grudniu 2013 r. w zakresie przemysłu obronnego. W części jej obrad dotyczących wzmocnienia europejskiego przemysłu obronnego ustalono, że Unia Europejska (UE) potrzebuje bardziej zintegrowanego, zrównoważonego, innowacyjnego i konkurencyjnego podejścia do budowy Bazy Technologicznej i Przemysłowej (EDTIB, *European Defence Technological and Industrial Base*) w celu zapewnienia skuteczności

⁴ W Polsce istnieją już firmy (np. WBE Electronics), które produkują wybrane produkty na światowym poziomie nie samodzielnie, lecz w kooperacji z innymi firmami z całego świata. Obecnie jest to skuteczny sposób na wytwarzanie wyrobów.

⁵ Decyzja nr 220/MON z 9 czerwca 2014 r. w sprawie Rady Naukowo-Przemysłowej przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (DzU MON 2014 nr 43, poz. 183).

⁶ Zob. Uchwała Komitetu Obrony Kraju z 21 lutego 1990 r. w sprawie doktryny obronnej Rzeczypospolitej Polskiej (MP 1990 nr 9, poz. 66).

⁷ W dalszej części artykułu na określenie Rady Naukowo-Przemysłowej przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej używany jest skrót: Rada.

⁸ Zob. Decyzja Ministra Obrony Narodowej z 9 czerwca 2014 r. w sprawie Rady Naukowo-Przemysłowej przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej z 9 czerwca 2014 r.).

działania i bezpieczeństwa dostaw, konkurencyjności i stymulowania zatrudnienia, innowacji i wzrostu w całej UE.

Rada Naukowo-Przemysłowa umieszczona przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej jest wieloosobowa. Zasiadają w niej przedstawiciele środowisk wojskowych, naukowych i przemysłowych związanych z obronnością państwa. W skład Rady wchodzi: Przewodniczący, jego zastępca, Sekretarz oraz reprezentanci gremiów naukowo-przemysłowych.

Przewodniczącą Rady, którym jest przedstawiciel uczelni wojskowej, zostaje powoływany i odwoływany przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej. Przewodniczącym Rady, w dniu 13 czerwca 2014 r., został Rektor-Komendant Wojskowej Akademii Technicznej gen. bryg. prof. dr hab. inż. Zygmunt Mierczyk⁹. Zastępcę Przewodniczącego Rady, będącego jednocześnie reprezentantem uczelni cywilnej, powołuje i odwołuje, na wniosek Przewodniczącego Rady, wiceminister MON. Sekretarza Rady, którym może zostać przedstawiciel uczelni wojskowej, także powołuje i odwołuje Sekretarz Stanu w MON na wniosek Przewodniczącego Rady¹⁰.

W skład Rady wchodzi ponadto (do 30 osób) cywilni i wojskowi przedstawiciele środowisk naukowych i przemysłowych¹¹. Są oni powoływani na czteroletnią kadencję przez wiceministra MON, a o ich powołanie wnioskują Przewodniczący Rady. Reprezentantów wspomnianych środowisk wyłania się spośród kandydatów mających doświadczenie w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinie obronności państwa. Decyzja Ministra Obrony Narodowej z 9 czerwca 2014 r. szczegółowo określa liczbę i tryb wyłaniania członków Rady. Pięć osób wskazuje Przewodniczący Konferencji Rektorów Polskich Uczelni Technicznych (KRPUT). Do dwóch osób wskazuje Prezes Polskiej Akademii Nauk (PAN). Przewodniczący Rady Głównej Instytutów Badawczych (RGIB) rekomenduje trzy osoby. Przedstawiciele przemysłu obronnego proponują do 10 osób. Do pięciu osób wskazują rektorzy uczelni wojskowych. Kolejne pięć osób proponują natomiast dyrektorzy wojskowych instytutów badawczych¹². Wszyscy członkowie Rady mogą zostać odwołani przed upływem czteroletniej kadencji. Inicjatywę odwoławczą podejmuje Sekretarz Stanu w MON, na uzasadniony wniosek Przewodniczącego Rady lub na wniosek samego zainteresowanego członka Rady¹³.

Kierunki prac Rady określa wiceminister Obrony Narodowej. Do zadań Rady należy przygotowanie na wniosek Sekretarza Stanu w MON opinii dotyczących zasadności i potrzeb uruchamiania programów strategicznych, a także programów i projektów realizowanych w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) oraz w Narodowym Centrum Nauki (NCN) na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa. Opinie i ekspertyzy wykonywane przez Radę dotyczą również międzynarodowych projektów naukowo-badawczych i rozwojowych realizowanych przez Europejską Agencję Obrony (EDA, *European Defence Agency*). Rada ma także możliwość wyrażenia opinii na temat planowanych badań naukowych i prac rozwojowych. Do kompetencji Rady należy

⁹ Zob. Sz. Głuszczyk, *Rada Naukowo-przemysłowa MON*, <http://www.polska-zbrojna.pl> (dostęp: 16.06.2014).

¹⁰ Zob. *Ibidem*, ppkt 5.

¹¹ Zob. *Ibidem*.

¹² Zob. *Ibidem*, ppkt 6.

¹³ Zob. *Ibidem*, ppkt 7.

ponadto przedstawienie propozycji koncepcji wykorzystania wyników uruchomionych programów strategicznych, programów, projektów i prac w zakresie działalności naukowo-badawczej i rozwojowej dotyczącej sprzętu wojskowego i usług na potrzeby polskich Sił Zbrojnych. Rada może także przygotowywać własne ekspertyzy naukowe wybranych problemów¹⁴.

Należy podkreślić, że rola powstałej Rady Naukowo-Przemysłowej przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej ma kluczowe znaczenie ze względu na ważność problematyki związanej ze zdolnościami krajowego przemysłu obronnego oraz wzrostem trendów badawczo-rozwojowych oraz ich wagą w systemie bezpieczeństwa narodowego. Z tego powodu, jeśli weźmie się pod uwagę bezpieczeństwo państwa, konieczne jest zapewnienie odpowiednich instrumentów i mechanizmów finansowych, które będą to gwarantowały¹⁵.

Zarówno nowo powstała Rada Naukowo-Przemysłowa przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, jak również formowana Polska Grupa Zbrojeniowa (PGZ) powinny brać pod uwagę w swych działaniach dotychczasowe dokumenty, które zostały zaakceptowane. W dalszych działaniach należy uwzględnić konsekwencję działania logistycznego i prawnego, by realizować ustalenia zawarte w wymienianych dalej dokumentach.

Na uwagę zasługuje fakt, że w zaakceptowanej w 2007 r. *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁶ wyeksponowano między innymi fakt, że bezpieczeństwo państwa oraz jego stabilność muszą mieć podstawy gospodarcze, duże znaczenie w tym dokumencie ma również krajowy przemysł obronny. Zapisy w przedmiotowej *Strategii Bezpieczeństwa* w pkt. 71 dotyczącym **przemysłowego potencjału obronnego** stanowią, że „Istotnym elementem gospodarczej sfery bezpieczeństwa Polski jest rozwój przemysłu obronnego. Wymaga on uwzględnienia charakteru i intensywności powiązań z pozostałymi gałęziami gospodarki oraz możliwościami naukowo-technicznymi. Musi pozostawać w symbiozie z potrzebami obronnymi, określonymi w programach modernizacji sił zbrojnych, a także być w zgodzie z przyjętymi zobowiązaniami sojuszniczymi w NATO. Trzeba dążyć do zagwarantowania udziału krajowego przemysłu obronnego w długoterminowych kontraktach zbrojeniowych o znaczeniu strategicznym oraz zabiegać o maksymalizację korzyści płynących dla przedsiębiorstw. Za istotne uznaje się zapewnienie napływu do Polski innowacyjnych technologii oraz rozwój powiązań kapitałowych między rodzimymi i zagranicznymi przedsiębiorstwami. Do szczególnie ważnych zagadnień należy obrót towarami i usługami o znaczeniu strategicznym oraz zapewnienie bezpieczeństwa technologicznego. Uwzględniając działania prowadzone w ramach UE, należy usprawnić narodowy system kontroli eksportu tych towarów, technologii i usług”¹⁷.

¹⁴ Zob. *Ibidem*, ppkt 4.

¹⁵ Zob. *Ibidem*, ppkt 9 i 10 (dalej: *Strategia Bezpieczeństwa*).

¹⁶ Aktualnie trwają prace nad tworzeniem nowej strategii w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) – między innymi w oparciu na „Doktrynie Komorowskiego”, która zawiera myśl o przeniesieniu priorytetów z misji zagranicznych na bezpośrednią obronę własnego terytorium. Dlatego też zapewne „Doktrynę Komorowskiego” można odnaleźć na przykład w wydawanych i zatwierdzanych przez Prezydenta RP dokumentach: jawnej *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* i przygotowywanej na jej podstawie niejawniej *Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej*. Oczekuje się, że nowa strategia ma być opracowana do końca 2014 r.

¹⁷ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 18.

Zatem już od 2007 r. istnieje wykładnia co do realizacji zadań przez zainteresowane instytucje i podmioty krajowego przemysłu na rzecz bezpieczeństwa państwa w sferze fundamentalnego rozwoju przemysłowego potencjału obronnego. Funkcjonowanie Grupy BUMAR, a potem Polskiego Holdingu Obronnego (PHO) powinno doprowadzać do zawierania stosownych długoterminowych kontraktów zbrojeniowych o znaczeniu strategicznym. Niestety rzeczywistość konkurencyjna jednak zweryfikowała ich działania jako mało skuteczne. Dlatego też zdecydowano się na odejście od tych firmowych, mało skutecznych struktur, tak by dążyć do sformowania Polskiej Grupy Zbrojeniowej. Należy zauważyć, że barierą w procesie przyspieszania w sferze zmniejszania różnic rozwojowych polskich firm wobec amerykańskich czy też unijnych może być niska stopa inwestycji krajowych. Nie pozwala ona na skuteczne opanowanie luki kapitałowej w odniesieniu do państw bardziej zaawansowanych rozwojowo. Charakterystyczne jest przy tym zjawisko zbyt małych inwestycji polskich przedsiębiorców. Według raportu opracowanego przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów w 2009 r. „Polskie firmy i przedsiębiorcy inwestują znacznie mniejszą część wytworzonej wartości dodanej niż ich konkurenci w innych krajach. Zwiększenie poziomu inwestycji prywatnych, a tym samym dynamiki akumulacji kapitału, wymaga przede wszystkim przeprowadzenia reform strukturalnych w obszarze regulacyjnym, infrastrukturalnym oraz podnoszących wewnętrzną innowacyjność polskich firm”¹⁸. W konsekwencji chodzi o to, aby formowana PGZ w niedalekiej przyszłości prezentowała w swej działalności realną i faktyczną zdolność podnoszenia wewnętrznej, własnej innowacyjności.

Zatwierdzona w 2007 r. *Strategia Bezpieczeństwa* ujęła w pkt. 72 następujący zapis: „Polska będzie zmierzać do zwiększania własnego przemysłu obronnego w międzynarodowej kooperacji a zwłaszcza w programach rozwojowo-badawczych. Szczególną rolę w tych wysiłkach odegra aktywność Polski w Europejskiej Agencji Obrony, jak i w realizacji programów NATO. W tym celu niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zwiększenia konkurencyjności przemysłu obronnego oraz rozwój jego zdolności eksportowych. Kontynuacji wymaga jego restrukturyzacja i dalsza konsolidacja oraz dążenie do ściślejszego powiązania z zapleczem nauko-technicznym i prowadzonymi w kraju badaniami. Polska będzie dążyć do stworzenia systemu kompleksowego wsparcia dla sektora obronnego, w celu zagwarantowania jego stabilnego finansowania, zgodnego z wymogami wspólnego rynku UE”¹⁹.

Obecnie należy ocenić skuteczność uchwycenia stopnia realizacji zapisów *Strategii Bezpieczeństwa* chociażby w odniesieniu do zadania „stworzenia systemu kompleksowego wsparcia dla sektora obronnego”. Należy sobie odpowiedzieć na pytanie: na jakim poziomie wykonano zadania i czy udało się je dotychczas wykonać? Autorzy sugerują, że brak udokumentowanych opinii w zakresie analizy skuteczności proponowanych i osiągniętych celów może stanowić w niedalekiej przyszłości dużo większy problem. Tezę potwierdzającą przypuszczenia autorów artykułu są napływające wiadomości dotyczące projektu działania Państw Ramowych (*Framework Nations*) w ramach NATO. Wynika z nich, że działania te mogą polegać na doskonaleniu militarnych zdolności Sojuszu Północnoatlantyckiego przez państwo Paktu, które

¹⁸ M. Boni, *Polska 2030 – wyzwania rozwojowe*, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009, s. 32.

¹⁹ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 18.

dysponuje znaczącymi możliwościami w danym zakresie, dodatkowo może się dołączyć kilka mniejszych państw-członków NATO z nim współdziałających. Obecnie nie ma informacji dotyczących umiejscowienia Rzeczypospolitej Polskiej w systemie Państw Ramowych i określenia jej ewentualnej roli. W naszym narodowym interesie jest aktywnie uczestniczyć w zakładanym procesie zmian. Trzeba brać także pod uwagę nowe informacje, które docierają ze wschodu, czyli z przebiegu wydarzeń na Ukrainie. Wydaje się, że zwiększenie kooperacji militarnej z jednoczesnym naciskiem na budowę konkretnych zdolności obronnych jest uzasadnione – powinno to mieć bardzo korzystny skutek, jeśli wziąć pod uwagę fakt, że niedoinwestowanie niektórych państw Sojuszu spowodowało brak odpowiednich zdolności obronnych, na przykład brak bojowych okrętów wielozadaniowych, skutecznych i nowoczesnych zestawów przeciwlotniczych. W Polsce nie stworzono kompleksowego systemu dla sektora obronnego, wpłynęło to na przykład na to, że Marynarka Wojenna RP obecnie nie ma nawet jednej korwety wielozadaniowej w swym składzie bojowym, podczas gdy w planach zakładano budowę siedmiu korwet wielozadaniowych. Bardzo niekorzystnie rzutuje to na możliwości bojowe naszych sił morskich.

Zmiany w podejściu do omawianej problematyki znalazły wyraz w przyjętej uchwałą Rady Ministrów z 9 kwietnia 2013 r. *Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*²⁰. W przedmiotowej *Strategii Rozwoju* położono wyraźny akcent na tworzenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa. Dużą wagę przywiązano do kontynuacji budowy profesjonalnych i nowoczesnych Sił Zbrojnych RP. Proces ten powinien być realizowany w wyniku ich modernizacji technicznej i podnoszenia poziomu wyszkolenia oraz doskonalenia struktur organizacyjnych²¹.

W *Strategii Rozwoju* zamieszczono ważny zapis podkreślający, że „**Skuteczne siły zbrojne potrzebują wsparcia sektora cywilnego**, który współuczestniczy w przygotowaniach obronnych państwa. Priorytetowe znaczenie będzie miała **rozbudowana współpraca z polskim przemysłem obronnym i związanym z nim potencjałem naukowo-badawczym** oraz aktywniejszy ich udział w międzynarodowych programach i inicjatywach. Podniesie to konkurencyjność i innowacyjność krajowego przemysłu obronnego oraz jego zdolności eksportowe, a w konsekwencji zwiększy poziom nowoczesności polskiej gospodarki oraz zapewni nowe miejsca pracy. W kontekście zapewnienia ciągłości funkcjonowania państwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa istotne będzie doskonalenie pozamilitarnych przygotowań obronnych. Niezmiernie ważne pozostaną działania cywilnych i wojskowych służb specjalnych, ukierunkowane na zwiększenie ich efektywności i spójności, zwłaszcza w obszarze rozpoznania i ochrony przed współczesnymi zagrożeniami”²².

²⁰ Dalej: *Strategia Rozwoju*.

²¹ Można zadać sobie pytanie o jakość Systemu Kierowania (Dowodzenia)? Obecnie na przykład Inspektorat Wsparcia SZ zarządza Rejonowymi Zarządami Infrastruktury, nie mogąc określić dla nich żadnych zadań na czas „W”. Sytuacja taka musi się zmienić, ponieważ właściwie wszystkie zapisy będą tylko słowami. W konsekwencji konieczne wydaje się doprecyzowanie odpowiednich rozwiązań dotyczących funkcjonowania państwa w czasie „W”.

²² *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, przyjęta uchwałą Rady Ministrów z 9 kwietnia 2013 r., s. 8.

W Polsce działa pięć służb specjalnych. Trzy cywilne: Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), Agencja Wywiadu (AW) oraz Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA); a także dwie wojskowe: Służba Wywiadu Wojskowego (SWW) i Służba Kontrwywiadu Wojskowego (SKW)²³. W roku 2009 spośród tych służb najliczniejsza była ABW, mająca ponad pięć tysięcy etatów dla funkcjonariuszy i pracowników cywilnych²⁴. Wszystkie służby wykonują swoje zadania w szeroko rozumianej sferze bezpieczeństwa publicznego w państwie. Ich zadaniem jest dostarczanie organom władzy odpowiedzialnym za bezpieczeństwo narodowe wszechstronnego i uprzedzającego wsparcia informacyjnego.

W centrum zainteresowania cywilnych i wojskowych służb specjalnych znajdują się informacje posiadające kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji Polski oraz jej potencjału ekonomicznego i obronnego²⁵. Szczególnej uwadze podlegają działania związane ze zwalczaniem terroryzmu międzynarodowego, przestępczości zorganizowanej, proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz związane z ochroną kontrwywiadowczą, bezpieczeństwem ekonomicznym państwa, a także ochroną informacji niejawnych²⁶.

Ważnym zadaniem, zwłaszcza dla wojskowych służb specjalnych, jest zapewnienie bezpieczeństwa polskim kontyngentom cywilno-wojskowym biorącym udział w operacjach poza granicami kraju. Nie można zapominać, że rozwijająca się globalizacja bezpieczeństwa, a także zobowiązania wynikające z członkostwa Polski w strukturach sił zbrojnych NATO nakładają na polskie służby specjalne obowiązek wszechstronniejszego niż dotychczas rozpoznawania sytuacji zagrożeń w rejonach napięć, konfliktów i kryzysów transnarodowych na świecie²⁷. Na szczególną uwagę w aspekcie funkcjonowania służb specjalnych zasługuje dziś zagrożenie w cyberprzestrzeni i ochrona jednostek organizacyjnych administracji publicznej przed cyberzagrożeniami, ze szczególnym uwzględnieniem ataków ukierunkowanych na infrastrukturę krytyczną. W wyniku cyberataków może dojść do przechwycenia elektronicznych informacji niejawnych przez nieuprawnione podmioty, w tym obce służby specjalne lub ugrupowania terrorystyczne i przestępcze. Ponadto istnieje groźba dezorganizacji najważniejszych systemów informacyjnych instytucji rządowych i publicznych oraz sfer sektora prywatnego o strategicznym znaczeniu²⁸.

Skuteczność działań cywilnych i wojskowych służb specjalnych zależy w dużej mierze od jakości ich współpracy z innymi organami i służbami państwowymi, a także

²³ Zob. M. Świderki, *Bezpieczeństwo wewnętrzne i jego uwarunkowania*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. A.K. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009, s. 75–80; M. Bożek, *Pozycja prawna ABW – tabela klasyfikacji polskich służb*, Emów 2003, s. 90.

²⁴ Zob. *Raport z działalności ABW za 2009 r.*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2/2 (2010), s. 196; Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, *Raport z działalności Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w 2013 r.*, Warszawa 2014, s. 5–11.

²⁵ Zob. *Strategia Rozwoju...*, s. 23.

²⁶ Zob. P. Herman, *Na celowniku służb specjalnych: przestępczość zorganizowana. Rola współczesnych służb specjalnych państw demokratycznych w zwalczaniu międzynarodowych struktur zorganizowanej przestępczości. Przyczynek do dyskusji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 1/2 (2009), s. 3.

²⁷ Zob. *Strategia Rozwoju...*, s. 34.

²⁸ Zob. M. Młotek, M. Siedlarz, *Rządowy Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe CERT.GOV.PL*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 3/4 (2011), s. 161–163.

współdziałania ze służbami krajów członkowskich UE, przede wszystkim w zakresie wywiadu i kontrwywiadu²⁹. Należy podkreślić, że poprawa skuteczności działania polskich cywilnych i wojskowych służb specjalnych zakłada podjęcie przez odpowiednich decydentów właściwych rozstrzygnięć, zwiększających poziom służb oraz ich proces finansowania.

3. KONIECZNOŚĆ WZROSTU ZAINTERESOWANIA WSPÓŁPRACĄ NAUKOWO-BADAWCZĄ NA RZECZ DOSKONAŁENIA POWIETRZNEGO, MORSKIEGO ORAZ LĄDOWEGO WZORÓW UZBROJENIA I SPRZĘTU WOJSKOWEGO

Generalnie należy stwierdzić, że technika wojskowa jest niezmiernie kosztowna i niezwykle słuszne jest skupienie się na prowadzeniu badań nad nowymi rodzajami uzbrojenia i technikami informatycznymi z przeznaczeniem dla poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Jedną z wielu ekspertyz wykonanych w tej dziedzinie uwypukla fakt, że „zadania wyznaczone Siłom Zbrojnym RP będą wymuszać zwiększone zapotrzebowanie na nowoczesny sprzęt, uzbrojenie i technologie oparte na mikroelektronice i teleinformatyce, a także na osiągnięciach w zakresie nauk biologicznych, nanotechnologii i pozyskiwania nowych źródeł energii. To stwarzać będzie rosnące potrzeby dokonywania kosztownych zakupów”³⁰.

Wszelkie zakupy UiSW powinny być realizowane zgodnie z wymogiem dopasowania do zaakceptowanego i aktualnego planu rozwoju sił zbrojnych. Bardzo istotną sprawą wydaje się właściwe wykorzystanie własnych możliwości i dużego, krajowego potencjału naukowego.

Należy podkreślić, że najnowocześniejszymi bazami do badań mogą być poszczególne laboratoria wyższych ośrodków uczelnianych. Mają one specjalistyczne wyposażenie naukowo-badawcze, które jest nasycone odpowiednią aparaturą służącą doskonale przygotowanym specjalistom.

Ministrowie obrony państw NATO uzgadniają podjęcie działań w celu wzmocnienia systemu obrony kolektywnej Sojuszu. Przewiduje się opracowanie planu działań na rzecz wzmocnienia zdolności i gotowości bojowej sił sojuszników do obrony terytorium NATO – *Readiness Action Plan*. Szefowie obrony poruszają również problemy związane z bezpieczeństwem Afganistanu, dodatkowo na przykład antypiracka misja morska NATO *OCEAN SHIELD* została przedłużona do 2016 r. Wynika to z tego, że istnieje wiele zagrożeń w skali światowej. Jednym z nich jest narastanie różnych konfliktów i napięć, co z kolei rodzi ryzyko użycia na przykład broni masowego rażenia.

Nadal ważnym wyzwaniem dla bezpieczeństwa będzie proliferacja materiałów nuklearnych, biologicznych i chemicznych. Zgodnie z wizją Sił Zbrojnych RP do roku 2030 opracowaną przez b. Departament Transformacji MON w 2008 r. w pkt. 13 stwierdza się: „Poważnym wyzwaniem dla środowiska bezpieczeństwa pozostanie niekontrolowany obrót bronią, materiałami i technologiami podwójnego przeznaczenia,

²⁹ Zob. K. Mordaszewski, A. Ryłski, *Uproszczenie wymiany informacji wywiadowczych w ramach Unii Europejskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 4/6 (2012), s. 247–250.

³⁰ R. Zięba, J. Zając, *Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski – ekspertyza*, Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Pomoc Techniczna – Narodowa Strategia Spójności, Warszawa 2010, s. 35.

a także **prolifracja broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia**. W niektórych państwach kontynuowane będą intensywne prace badawczo-produkcyjne, zmierzające do skonstruowania i wyprodukowania tego typu broni. Sprzyjać będzie temu dalszy rozwój energetyki jądrowej oraz rozwój nowoczesnych technologii”³¹.

Jeśli wziąć pod uwagę między innymi powiązanie między technologią i innowacją w sektorach cywilnym i wojskowym, a także między obronnością a bezpieczeństwem, w grę wchodzi różne dziedziny polityki. Wszystkie czynniki wymagają całościowego i globalnego podejścia. Trzeba pamiętać, że „Broń jądrowa odegrała istotną rolę w kształtowaniu stosunków między państwami (koalicjami państw). Uzyskana równowaga co do wielkości potencjałów jądrowych i wręcz nieograniczone możliwości precyzyjnego niszczenia obiektów przeciwnika spowodowały, że osiągnięcie celu wojny nie mieściło się w kategoriach racjonalnego rozumowania. Tak więc równowaga strachu przed niewyobrażalnymi skutkami wojny z nieograniczonym użyciem broni jądrowej była jednym z głównych powodów tak długiego okresu pokoju w Europie”³². Dotychczasowa pomyślna sytuacja nie zwalnia jednak od dalszego aktywnego traktowania spraw bezpieczeństwa europejskiego czy globalnego w wymiarze przyszłościowym. Dlatego też rozwój przemysłu obronnego w ramach współpracy transatlantyckiej należy postrzegać na nowych zasadach. Konieczne jest organizowanie przemysłu zdolnego do podjęcia produkcji wyrobów (przy odpowiednim wsparciu prac badawczo-rozwojowych) wymagających nadzwyczajnej precyzji i wysokiej jakości materiałów. **Do tego powinien właśnie dążyć w swoim rozwoju polski przemysł obronny**. Czy tak się stanie, pokażą niebawem nowe krajowe rozwiązania podejmowane przez gremia decyzyjne.

W pracy³³ przedstawiono możliwości wykorzystania programów i projektów badawczych do rozwoju nowych myśli technologicznych przemysłowego potencjału obronnego (PPO). Ważnym aspektem tych rozważań był udział PPO w projektach badawczych zakończonych powstaniem prototypu danego urządzenia oraz wdrożeniem tych rozwiązań do produkcji seryjnej.

Udział nowoczesnych rozwiązań technologicznych opracowanych w instytutach naukowych i uczelniach w rozwoju polskiej myśli konstruktorskiej w obszarze uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) oraz środków bojowych (SBOJ) był akceptowany przez polityków i znalazł wyraz w wielu aktach prawnych³⁴. Zwracano przy tym szczególną uwagę na mobilizacyjne rozwinięcie wojsk³⁵ oraz rezerwy państwowe³⁶.

³¹ M. Ojrzanowski, *Wizja Sił Zbrojnych RP – 2030*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s. 9.

³² A. Ciupiński, K. Malak, *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004, s. 25.

³³ C. Sochala, D. Mientkiewicz, B. Wójtowicz, T. Nalepa, *Możliwości finansowego wsparcia rozwoju PPO. Cz. II: Działania doraźne: NSIP, HNS, offset, projekty badawcze*, „Kwartalnik Bellona” 668/1 (2012), s. 206–220.

³⁴ Zob. Uchwała Komitetu Obrony Kraju z 21 lutego 1990 r. w sprawie doktryny obronnej Rzeczypospolitej Polskiej, rozdział IV: „Rzeczpospolita Polska buduje swoją moc obronną odpowiednio do potencjału ekonomicznego kraju, stosując przy tym zasadę łączenia celów i zadań obronnych z gospodarczymi. Przedsięwzięcia te mają zapewniać niezbędny poziom produkcji obronnej i wykonywanie zadań mobilizacyjnych. Jednocześnie gospodarkę narodową przygotowuje się na wypadek wojny do zwiększenia wysiłku produkcyjnego oraz świadczenia usług na rzecz obrony kraju. W ramach tych przygotowań gromadzi się niezbędne rezerwy państwowe, w tym zapasy materiałowe i sprzęt, szczególnie surowce i materiały na potrzeby ludności, sił zbrojnych i zakładów produkcyjnych”.

³⁵ Zob. rozdz. 4.2.2 „Zdolności operacyjne Sił Zbrojnych RP”, pkt 58: „Gotowość bojowa i mobilizacyjna Sił Zbrojnych RP jest integralną częścią gotowości obronnej państwa, a także podstawowym czynnikiem

Wraz ze zmianami układów militarnych i postrzegania swojej niezależności i roli w poszczególnych paktach polscy politycy kształtowali nowe wartości ujęte w doktrynach obronnych i obecnie obowiązujących strategiach. Przyjęte rozwiązania koncepcyjne wskazują na nierozzerwalną więź pomiędzy rozwojem myśli technologicznej PPO a osiągnięciami polskich ośrodków naukowych na rzecz UiSW i SBOJ dla resortów siłowych. Polska ma też osiągnięcia w ramach Grupy Wyszehradzkiej, która stanowi alternatywę gospodarczą i obronną zapelniającą lukę po rozpadzie Układu Warszawskiego³⁷. Inicjatywa ta stanowi alternatywę, jaką Polska wypracowała w zakresie stosunków regionalnych o charakterze międzynarodowym. Autorzy widzą konieczność dalszego rozwoju gospodarczego państw Grupy Wyszehradzkiej w kierunku szeroko rozumianej obronności. Sprzyjają temu inne formy działalności naukowej, na przykład konferencje – podczas takich spotkań prezentuje się wiele nowatorskich rozwiązań³⁸.

Możliwości PPO, w tym polskiej myśli naukowej, są prezentowane na corocznym Międzynarodowym Salonie Przemysłu Obronnego (MSPO) w Kielcach. Autorzy pragną zwrócić uwagę na szczególne znaczenie tej imprezy w kształtowaniu poglądów na temat polskich rozwiązań w zakresie UiSW i SBOJ. Trzeba umiejętnie wykorzystać fakt, że Polska jest państwem środkowoeuropejskiego regionu strategicznego. Zatem konieczne jest dokonanie zwrotu mentalnego Polaków co do ich położenia w Europie. Przyjmować to należy jako walor, a nie jako położenie obciążające z punktu widzenia historycznego i teraźniejszego. Warto spojrzeć na tę sytuację następująco: „Dodatkowo nasze terytorium stanowi dogodny obszar do rozmieszczenia elementów amerykańskiej «tarczy antyrakietowej» mającej chronić nie tylko terytorium Stanów Zjednoczonych przed rakietami balistycznymi, które potencjalnie mogły być odpalone z rejonu Bliskiego Wschodu”³⁹. Ponadto tę sytuację należy zacząć postrzegać w innych kategoriach – uświadomić sobie współdziałanie w procesie doskonalenia bieżącego stanu europejskiego bezpieczeństwa. Co więcej, mamy już zapewnione finansowanie *Programu Budowy Systemu Obrony Przeciwrakietowej USA w Europie*. Zatem w kontekście konfliktu ukraińsko-rosyjskiego przystępujemy do rozwoju *Etapowego Adaptacyjnego Systemu Obrony Przeciwrakietowej w Europie* (EPAA *European Phased Adaptive Approach*). W III etapie budowy systemu EPAA przewiduje się osiągnięcie gotowości operacyjnej przez Bazę Antyrakietową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do 2018 r. Trzeba

określającym możliwości bojowe sił zbrojnych. W czasie pokoju, w ramach stałej gotowości bojowej, siły zbrojne zachowywać będą zdolność do reagowania na polityczno-militarne i pozamilitarne zagrożenia kryzysowe, realizacji zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych oraz do strategicznego rozwinięcia w razie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny”. *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej* przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów 23 maja 2000 r.

³⁶ Por. rozdz. Rezerwy Państwowe pkt 128: „Skuteczna realizacja zadań gospodarczo-obronnych wymaga utrzymywania przez państwo stosownego poziomu strategicznych rezerw państwowych. System rezerw strategicznych stanowi ważne ogniwo w procesie zaspokajania najpilniejszych potrzeb gospodarki narodowej, ludności i sił zbrojnych”. *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej, Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009.

³⁷ Zob. *Założenia Polskiej Polityki Bezpieczeństwa Oraz Polityka Bezpieczeństwa i Strategia Obronna Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 1992.

³⁸ Szerzej: B. Wójtowicz, T. Nalepa, *Współpraca przemysłowego potencjału obronnego państw Grupy Wyszehradzkiej*, „Wiedza Obronna” (Kwartalnik TWO) 246/3 (2013), s. 3–17.

³⁹ Z. Lach, J. Skrzyp, *Geopolityka i geostrategia*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2007, s. 173.

podkreślić, że zamierzenie to nie tylko zwiększy polski potencjał obronny, ale także przyczyni się do wzmocnienia sojuszniczych inwestycji obronnych na wschodnim obszarze Paktu. **W konsekwencji Polska zostanie wzmocniona jako państwo brzegowe NATO.**

Takie konstruktywne podejście i promocja myśli strategicznej pomagają w rozwoju technologii oraz w doskonaleniu walorów technicznych asortymentów wcześniej opracowanych oraz nowo wprowadzanych do katalogów firm. Oferty te stanowią więc polską odpowiedź na propozycje konkurencyjnego rynku obronnego państw z obszaru europejskiego i nie tylko. Polska ma wiele do zaoferowania zagranicznym podmiotom⁴⁰. Podczas targów w Kielcach odbywają się seminaria naukowe i kongresy. Targi są również okazją do szerzenia kultury technicznej wśród polskiego społeczeństwa i pozyskiwania fascynatów nauki z zakresu obronności. Stanowią one więc ważny element porozumień gospodarczych (to platforma ewentualnych kontaktów pomiędzy producentami a klientami i właściwe miejsce prezentacji UiSW i SBOJ oraz praktycznych pokazów ich zastosowania) i wpływu na politykę obronną naszego państwa w zakresie rozwoju PPO. Autorzy podzielają opinię, że wiodące ministerstwa powinny delegować na MSPO merytorycznych pracowników z departamentów obsługujących PPO w celu korelacji wiedzy z zakresu obronności oraz rozszerzenia kontaktów z PPO.

4. ROBOTYZACJA NOWYM KIERUNKIEM ROZWOJU SIŁ ZBROJNYCH Z WYKORZYSTANIEM ZDOBYCZY BADAWCZYCH NAUKOWCÓW

Rozwój nowoczesnych technologii w dziedzinie modernizacji sił zbrojnych zmierza w kierunku robotyzacji. Dlatego należałoby rozważyć planować odpowiednie środki finansowe na ten cel. Sekretarz Generalny NATO Anders Fogh Rasmussen w odpowiedzi na kryzys na Ukrainie poparł plan zwiększenia obecności militarnej Stanów Zjednoczonych w Europie (*European Reassurance Initiative*), a także sugestie Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego dotyczącą zwiększenia krajowych wydatków obronnych do poziomu 2% PKB. Założenie to odnosi się do prezydenckiego *Programu Budowy Platform Bezzałogowych* szerokiego przeznaczenia opartego na polskiej myśli technicznej. O wadze możliwości finansowego wsparcia rozwoju przemysłowego potencjału obronnego już wcześniej wspomniano: „Przedsiębiorcy go tworzący zmuszeni są funkcjonować w realiach gospodarki wolnorynkowej mimo ograniczonych zamówień na ich produkty, na które zapotrzebowanie istnieje dopiero w sytuacji zagrożenia państwa. Konkurencyjność tych podmiotów rynku jest dodatkowo ograniczana ponoszeniem przez nie wysokich kosztów badań lub/i zakupów zaawansowanych technologii”⁴¹.

Walka o panowanie w powietrzu ustępuje systematycznie walce o panowanie w cyberprzestrzeni, która staje się bardziej istotnym czynnikiem powodzenia prowadzonych operacji zbrojnych. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę istotny czynnik: siłom zbrojnym należy zapewnić właściwy fundament koncepcyjny ich działania,

⁴⁰ Szerzej: T. Nalepa, B. Wójtowicz, A. Bagniewski, *Wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań konstrukcyjnych i systemowych przez przemysłowy potencjał obronny w Polsce*, „Biuletyn Informacyjny” (Kwartalnik TWO ZO Bydgoszcz) 16/3 (2011), s. 32–56.

⁴¹ C. Sochala, D. Mientkiewicz, B. Wójtowicz, T. Nalepa, *Możliwości finansowego wsparcia rozwoju przemysłowego potencjału obronnego. Cz. I: Działania długookresowe*, „Kwartalnik Bellona” 667/4 (2011), s. 229–243.

a „w związku z tym należy formułować cele działania, siły i środki ich realizacji czy wykonania oraz strategie (sposoby) ich przekształcania w toku realizacji zadań. W programowaniu obronnym na czoło wysuwają się techniki optymalizacyjne łączące wyżej wymienione kategorie decyzyjne”⁴².

Informacyjna rewolucja jest przyczyną powszechniejszego zastępowania człowieka przez systemy bezzałogowe – na przykład drony, roboty⁴³. Zatem bez robotyzacji Polska byłaby zacofana technologicznie. Transformacja sił zbrojnych to złożony oraz dynamiczny proces, a właściwie przyjęty kierunek robotyzacji wychodzi temu naprzeciw. Prognoza armii 2030, opracowana przez MON w 2008 r., zakłada, że „System rażenia SZ RP będą stanowiły załogowe i bezzałogowe platformy lądowe (zdalnie sterowane pojazdy), powietrzne i morskie. Będą one wyposażone w nowoczesne systemy nawigacyjno-celownicze oraz broń precyzyjnego rażenia (amunicje, rakiety, zasobniki z automatycznie naprowadzającymi się pod pociskami zaprogramowanymi do zwalczania wyłącznie wcześniej określonej kategorii obiektów, środki walki elektronicznej), a także środki rażenia o charakterze nieśmiertelności. Dzięki zdolności do pozyskiwania informacji z zewnętrznej sieci informacyjnej, niezbędnej do wykrycia i lokalizacji obiektów ataku, ich rozpoznania oraz kierowania pokładowymi środkami rażenia, wyposażenie platform bojowych stanowiły będą jedynie niezbędne systemy zabezpieczające ich funkcjonowanie na sieciocentrycznym polu walki. Nowe jakościowo systemy, będą przy tym posiadały wyraźne cechy uniwersalności i wielozadaniowości, wynikające ze wzrostu ich «inteligencji». Wielozadaniowość systemów rażenia będzie polegała na możliwości ich użycia do różnych zadań poprzez wyposażanie ich w odpowiednie, posiadające charakter modułów pakiety wyposażenia (ang. *mission kits*), które w zależności od potrzeb będzie można szybko zdemontować oraz zastąpić innymi”⁴⁴.

Rozwój technologii kosmicznych na rzecz bezpieczeństwa stanowi także nowe wyzwanie. Chodzi o: wykorzystanie satelitów do dowodzenia, rozpoznania i monitorowania oraz łączność satelitarną. „Pod Warszawą powstaje wojskowy ośrodek kierowania, odbioru i analizy danych satelitarnych. Po raz pierwszy w historii Polska ma uzyskać dzięki niemu bezpośredni dostęp do informacji z przestrzeni okołozemskiej na zasadzie wyłączności. Na razie jednak będziemy korzystać z obrazów generowanych przez satelity włoskie. Polskie, wojskowe urządzenia podobnej klasy będą dostępne prawdopodobnie po 2020 r.”⁴⁵.

Kształtowanie nowego sposobu myślenia państw-członków UE odbywa się na podstawie trzech podstawowych założeń:

⁴² M. Sulek, *Programowanie gospodarczo-obronne*, BELLONA, Warszawa 2008, s. 71.

⁴³ Projekt HSW S.A. i jego konsorcjum – pływający BWP, uzbrojony w armatę kalibru 30–40 mm oraz zintegrowany z systemem przeciwpancernego pocisku kierowanego Spike. Wieża ma być bezzałogowa i identyczna z opracowywaną dla KTO Rosomak. Niestety projekt ten nie uzyskał rekomendacji do realizacji i finansowania przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR)

<http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,1,5659,aktualnosci-z-polski,poznalismy-programy-badawcze-rekomendowane-do-finansowania-przez-ncbir> (dostęp: 21.07.2014).

⁴⁴ M. Ojrzanowski, *Wizja Sił Zbrojnych RP – 2030*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s. 32.

⁴⁵ M. Likowski, *Prawie polskie rozpoznanie satelitarne*, „RAPORT-Wojsko-Technika-Obronność” 5, Agencja Lotnicza Altair, Warszawa 2014, s. 38.

- przede wszystkim należy wiązać sektor przemysłu obronnego z polityką kosmiczną⁴⁶ oraz polityką w zakresie sektora bezpieczeństwa;
- zintegrowana gospodarka europejska jest nacechowana wspólnym podejściem do obronności;
- opracowanie wspólnej strategii oczekiwanych, długoterminowych pomysłów i metod utrzymania konkurencyjnej pozycji Europy na światowym rynku.

W tym wypadku pomocne wydaje się stwierdzenie, że „celem praktyków jest zwiększenie skuteczności polityki bezpieczeństwa oraz dostosowanie jej do pojawiających się zagrożeń. Polityka, doktryna i metoda nie są bowiem wiarygodne, jeśli zidentyfikowanemu zagrożeniu nie są w stanie przeciwstawić wiarygodnych i skutecznych środków odstraszania, prewencji i obrony”⁴⁷. Dodatkowym atutem pokazującym rolę PPO w sferze obronności są wnioski profesora Waldemara Kitlera zawarte w rozprawie habilitacyjnej. Ten naukowiec-teoretyk i praktyk wskazuje na rolę gospodarki nie tylko w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przed możliwymi konfliktami, ale również „gdy sytuacje niekonfliktowe (klęski, katastrofy, awarie) wymagają reagowania ” i „bez udziału gospodarki byłyby wręcz nierealne”⁴⁸.

5. ZAKOŃCZENIE

W niniejszej publikacji przedstawiono najważniejsze problemy z zakresu poprawy istniejącej, nie najlepszej sytuacji w dziedzinie rozwoju naukowo-badawczego potencjału na rzecz wzrostu jakości dostaw UiSW na potrzeby Sił Zbrojnych RP. Podlegają one nieustannie trwającej transformacji, która ma na celu dokonanie ich przeobrażenia z modelu statycznego na model nowoczesnych sił zbrojnych na miarę XXI wieku. Jednocześnie pojawiają się nowoczesnych systemów uzbrojenia między innymi przyczynia się do podjęcia decyzji o nabywaniu sojuszniczych zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych RP. Liczy się na to, że nowoczesność przyszłego uzbrojenia zostanie osiągnięta przede wszystkim dzięki konsolidacji krajowego przemysłu obronnego oraz nadaniu odpowiedniej rangi pracom badawczo-rozwojowym i wdrożeniowym (B+R+W) przy odpowiednim poziomie ich finansowania. Dzięki konsolidacji polskiego przemysłu obronnego oraz uczestnictwie Rzeczypospolitej Polskiej we wspólnych, unijnych czy sojuszniczych programach zbrojeniowych będzie zapewniona interoperacyjność UiSW.

Ewolucja zapisów aktów prawnych związanych z obronnością w kierunku działań pozamilitarnych zasługuje na szczególną uwagę, gdyż świadczy o coraz większym znaczeniu tego elementu jako ważnego ogniwa w systemie obrony państwa (SOP). Zmiany te sugerują istotną rolę PPO w systemie obronnym Polski, jednocześnie autorzy postulują utworzenie właściwego systemu agencyjnego⁴⁹, który ich zdaniem pozwoli na

⁴⁶ Inicjatorem tej idei był b. wicepremier – minister gospodarki – Waldemar Pawlak.

⁴⁷ R. Kupiecki, *Doktryny bezpieczeństwa państw i organizacji międzynarodowych. Między planowaniem obronnym a dyplomacją publiczną*, [w:] J. Kranz, *Świat współczesny wobec użycia siły zbrojnej. Dylematy prawa i polityki*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2009, s. 352.

⁴⁸ Zob. W. Kitler, *Obrona Narodowa III RP. Pojęcie, Organizacja. System*, rozprawa habilitacyjna, Dodatek, AON, Zeszyty Naukowe, Warszawa 2002, s. 51.

⁴⁹ Szerzej: B. Wójtowicz, T. Nalepa, *Wizja udoskonalenia implementacji inwestycji obronnych na terytorium RP*, „Kwartalnik Bellona” 677/2 (2014), s. 188–200.

rozwiązanie istniejących problemów i konfliktów ekonomicznych oraz społecznych w zakresie funkcjonowania PPO. Doskonale odpowiada temu idea systemu agencyjnego, a wraz z tym nowa propozycja instytucji, która połączyłaby: zadania obronne stojące przed przedsiębiorcami o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, odpowiedzialność za ich wykonanie i uproszczoną merytoryczną obsługę przedsiębiorców oraz kreowanie właściwych rozwiązań legislacyjnych w tym obszarze. Tą instytucją mogłaby być Agencja Inwestycji Obronnych (AIO)⁵⁰ – przejęłaby ona doświadczenia obecnych merytorycznych departamentów resortów gospodarki i obrony narodowej, w jej strukturach wykorzystany byłby potencjał pracowników Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Gospodarki z przejmowanych departamentów. Plusem takiego rozwiązania są nowa jakość w polskich realiach, brak dodatkowych kosztów finansowych (przejęcie istniejących etatów w obu ministerstwach wraz z ich finansowym zabezpieczeniem).

W opinii autorów artykułu oraz profesora Waldemara Kitlera „Ważnym czynnikiem potencjałotwórczym gospodarki w odniesieniu do bezpieczeństwa narodowego jest racjonalność (ekonomiczność) wykorzystania środków na bezpieczeństwo narodowe”⁵¹. Argumentem jest więc utworzenie pełnego systemu agencyjnego na wzór dobrze spełniających swe funkcje systemów na przykład w Anglii, Portugalii czy Turcji. Nasze bezpieczeństwo oparte jest głównie na wzrastającym poziomie nowoczesności sił zbrojnych, na wzmacnianym systematycznie systemie obronnym i w ramach tego systemu powinien być rozbudowywany w kraju system agencyjny wpływający dodatnio na efekty działania przemysłu obronnego i jednocześnie na wyższy stopień zaopatrywania polskiej armii.

System agencyjny spełnia założenia finansowe i zadaniowe określone w rozprawie habilitacyjnej profesora Waldemara Kitlera, dotyczące bezpieczeństwa gospodarczego. Jednocześnie właściwe podejście do sygnalizowanych problemów umożliwia realizację zadań obronnych na zakładanym poziomie. Zapewne dla dalszego rozwoju bezpieczeństwa gospodarczego istotne jest, jakie podejście w strategiach bezpieczeństwa narodowego zostanie uwypuklone (defensywne i czy ofensywne). Wydaje się, że oba podejścia powinny się uzupełniać, stwarzając warunki dla PPO na rozwój oraz zabezpieczenie pod względem materiałowo-surowcowym procesów technologicznych.

Pewnym niebezpieczeństwem jest coraz większy udział kapitału zagranicznego w ramach prywatyzacji polskich podmiotów gospodarczych. Oznacza to duży wpływ silnej kapitałowo gospodarki nowego zewnętrznego akcjonariusza, co stanowi skuteczny instrument oddziaływania państwa na pozostałych uczestników stosunków międzynarodowych – innymi słowy, przekłada się to na preferowanie własnych wartości narodowych, które nie muszą być spójne z interesami bezpieczeństwa Polski. Zabezpieczeniem w tym obszarze powinny być właściwie skonstruowane umowy offsetowe i kapitałowe, które pozwalałyby w sytuacjach kryzysu i wojny na wykonywanie przez te podmioty zadań obronnych określonych interesem Polski⁵².

Powstał dylemat, czy wprowadzić sprawdzony system agencyjny (działający w szątkowej formie w Polsce), czy też uprawiać nieuzasadnione wydawanie

⁵⁰ Zob. B. Wójtowicz, T. Nalepa, *Nowoczesne zarządzanie obronnymi inwestycjami sojusznicy i Unii Europejskiej*, „Wiedza Obronna” (Kwartalnik TWO), 244/1 (2013), s. 45–70.

⁵¹ Szerzej: W. Kitler, *op. cit.*

⁵² Por. W. Kitler, *op. cit.*, s. 220.

publicznych środków finansowych w ramach dotychczas spierających się o priorytet poszczególnych ministerstw⁵³. Nieuzasadnione jest przejmowanie jednych kompetencji przez wybrane resorty od innych, co najczęściej zależy od „woli politycznej”. Na podstawie pojęcia bezpieczeństwa, które definiuje się jako stan, który daje poczucie pewności i gwarancje jego zachowania oraz szansę na doskonalenie, wyróżnia się między innymi bezpieczeństwo globalne, regionalne, narodowe; bezpieczeństwo militarne, polityczne, społeczne; bezpieczeństwo fizyczne, psychiczne, socjalne; bezpieczeństwo strukturalne i personalne. Nie ma jednej definicji bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa narodowego, ze względu na jego interdyscyplinarność każdy badacz i każda dziedzina nauki zajmują się różnymi aspektami bezpieczeństwa. Wydaje się jednak, że najbliższą definicją bezpieczeństwa narodowego jest: zdolność narodu do ochrony jego wartości wewnętrznych przed zagrożeniami zewnętrznymi. W tym kontekście obecna sytuacja militarno-polityczna na Ukrainie może być uważana za potencjalną możliwość zagrożenia bezpieczeństwa naszego kraju. W takiej niejasnej sytuacji wszelkie zmiany w obszarze zadaniowym dla PPO są obarczone wysokim ryzykiem niepowodzenia ze względów proceduralnych. Wydaje się, że panaceum byłoby utworzenie AIO, która będzie odpowiedzialna nie tylko pod względem politycznym, ale – co najważniejsze – finansowym, i którą będzie można pociągnąć do odpowiedzialności, w przeciwieństwie do praktyki w zakresie odpowiedzialności członków rządu i parlamentu za podjęte decyzje. Dobrze ilustruje to cytat: „**Obrona w dziedzinie gospodarczej i infrastruktury ekonomicznej kraju to całokształt poczynań państwa związanych z tworzeniem i wykorzystaniem potencjału gospodarczego państwa, a także infrastruktury ekonomicznej kraju w celu zapewnienia realizacji misji i celów obrony narodowej**”⁵⁴.

Zatem zasadniczym i równocześnie zwrotnym punktem staje się potrzeba zdecydowanego przyjęcia kierunku siły zbrojne–nauka–przemysł w celu usprawnienia całego procesu modernizacyjnego armii. W tym postępowaniu kluczowe może się okazać zmobilizowanie MON do obrania kursu przynoszącego serie poszczególnych zamówień w formowanej Polskiej Grupie Zbrojeniowej. To z kolei przełożyłoby się na przykład na wzrost zatrudnienia i w efekcie spowodowałoby poprawę na wielu regionalnych rynkach pracy.

LITERATURA

- [1] Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, *Raport z działalności Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w 2013 r.*, Warszawa 2014.
- [2] Boni M., *Polska 2030 – wyzwania rozwojowe*, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009.
- [3] Bożek M., *Pozycja prawna ABW – tabela klasyfikacji polskich służb*, Emów 2003.
- [4] Ciupiński A., Malak K., *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004.

⁵³ Przykładem jest utworzenie nowej komórki ds. offsetu w MON. W jej strukturach nie znalazł zatrudnienia nikt spoza MON. Czyżby resort obrony narodowej był na tyle kompetentny, by prowadzić samodzielnie bez wcześniejszego przygotowania politykę offsetową? Wątpliwości może budzić przekazanie obszaru zadaniowego PPO z MG do MON w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa państwa wynikające z niezbędnych i czasochłonnych prac adaptacyjnych. Do obszaru zadaniowego zalicza się: zapewnienie zasobów osobowych, wypracowanie stosownych procedur etc. Autorzy chcieliby zwrócić uwagę na ten niezwykle istotny problem.

⁵⁴ Zob. W. Kitler, *op. cit.*, s. 285.

- [5] Decyzja nr 220/MON z 9 czerwca 2014 r. w sprawie Rady Naukowo-Przemysłowej przy Sekretarzu Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (DzU MON 2014 nr 43, poz. 183).
- [6] Głuszcak Sz., *Rada Naukowo-przemysłowa MON*, <http://www.polska-zbrojna.pl> (dostęp: 16.06.2014).
- [7] Herman P., *Na celowniku służb specjalnych: przestępczość zorganizowana. Rola współczesnych służb specjalnych państw demokratycznych w zwalczaniu międzynarodowych struktur zorganizowanej przestępczości. Przyczynek do dyskusji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 1/2 (2009).
- [8] <http://dziennikzbrojny.pl/aktualnosci/news,1,5659,aktualnosci-z-polski,poznalismy-programy-badawcze-rekomendowane-do-finansowania-przez-ncbir> (dostęp: 21.07.2014).
- [9] Kitler W., *Obrona Narodowa III RP. Pojęcie, Organizacja. System. Rozprawa habilitacyjna. Dodatek*, AON, Zeszyty Naukowe, Warszawa 2002.
- [10] Kupiecki R., *Doktryny bezpieczeństwa państw i organizacji międzynarodowych. Między planowaniem obronnym a dyplomacją publiczną*, [w:] J. Kranz, *Świat współczesny wobec użycia siły zbrojnej. Dylematy prawa i polityki*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2009.
- [11] Lach Z., Skrzyp J., *Geopolityka i geostrategia*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2007.
- [12] Młotek M., Siedlarz M., *Rządowy Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe CERT.GOV.PL*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 3/4 (2011), s. 158–165.
- [13] Mordaszewski K., Rylski A., *Uproszczenie wymiany informacji wywiadowczych w ramach Unii Europejskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 4/6 (2012), s. 247–250.
- [14] Nalepa T., Wójtowicz B., Bagniewski A., *Wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań konstrukcyjnych i systemowych przez przemysłowy potencjał obronny w Polsce*, „Biuletyn Informacyjny” (Kwartalnik TWO ZO Bydgoszcz) 16/3 (2011), s. 32–56.
- [15] Ojrzanowski M., *Wizja Sił Zbrojnych RP – 2030*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2008.
- [16] *Raport z działalności ABW za 2009 r.*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2/2 (2010), s. 189–215.
- [17] Sochała C., Mientkiewicz D., Wójtowicz B., Nalepa T., *Możliwości finansowego wsparcia rozwoju przemysłowego potencjału obronnego. Cz. I: Działania długookresowe*, „Kwartalnik Bellona” 667/4 (2011), s. 229–243.
- [18] Sochała C., Mientkiewicz D., Wójtowicz B., Nalepa T., *Możliwości finansowego wsparcia rozwoju PPO. Cz. II: Działania doraźne: NSIP, HNS, offset, projekty badawcze*, „Kwartalnik Bellona” 668/1 (2012), s. 206–220.
- [19] *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007.
- [20] *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, przyjęta uchwałą Rady Ministrów z 9 kwietnia 2013 r.
- [21] *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej* przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów 23 maja 2000r.
- [22] *Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009.
- [23] Sułek M., *Programowanie gospodarczo-obronne*, BELLONA, Warszawa 2008.
- [24] Świderki M., *Bezpieczeństwo wewnętrzne i jego uwarunkowania*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. A.K. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009, s. 75–80.
- [25] Uchwała Komitetu Obrony Kraju z 21 lutego 1990 r. w sprawie doktryny obronnej Rzeczypospolitej Polskiej (MP 1990, nr 9, poz. 66).
- [26] Wójtowicz B., Nalepa T., *Współpraca przemysłowego potencjału obronnego państw Grupy Wyszehradzkiej*, „Wiedza Obronna” (Kwartalnik TWO) 246/3 (2013), s. 3–17.
- [27] Wójtowicz B., Nalepa T., *Nowoczesne zarządzanie obronnymi inwestycjami sojusznicy w Unii Europejskiej*, „Wiedza Obronna” (Kwartalnik TWO) 244/1 (2013), s. 45–70.

- [28] Wójtowicz B., Nalepa T., *Wizja udoskonalenia implementacji inwestycji obronnych na terytorium RP*, „Kwartalnik Bellona” 677/2 (2014), s. 188–200.
- [29] *Założenia Polskiej Polityki Bezpieczeństwa oraz Polityka Bezpieczeństwa i Strategia Obronna Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 1992.
- [30] Zięba R., Zając J., *Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski – ekspertyza*, Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Pomoc Techniczna – Narodowa Strategia Spójności, Warszawa 2010.

CURRENT PROBLEMS AND ADMINISTRATIVE ACTIVITIES IN THE SPHERE OF FUNCTION AND IMPROVEMENT PROCESS OF DEFENCE INDUSTRY IN POLAND

In this article authors described a chosen problems concerning of using a new view as an instrument which in creative option can affect changed option of activity on line Armed Forces – Science – Industry. This sphere of activity will be arranged by a new Science Industrial Board of the Ministry of Defence (MoD) for intensive cooperation with ministries, civil and military science and research units and companies of defence industry. Authors have a doubt of taken decisions concerning offset activities which are received by Ministry of Defence form Ministry of Economy (MoE). These changes have been realized in the situation of threat for State Security. Therefore authors proposed a development of agency's system including of establishment of the Defence Investment Agency. A new Agency should have a new task of take on a service of potential defence industry from MoE and MoD. Authors emphasized that it is necessary to develop of defence industrial sector according to the Strategy of State Security of the Republic of Poland and requirements of transatlantic market. The role of intelligence service has been accepted in the process of protection of defence industrial potential in the sphere of tasks concerning an economic security. Experts described profits which were achieved thanks for the annual International Defence Industrial Exhibition (IDIE) in Kielce. It is expected the these profits will be used in promotion process of achievements of the Polish Defence Industry and science views. It has been evaluated that a lack of suitable organizational solutions in the defence sector doesn't have a good influence for a development of the Polish Navy. A significance example of current situation of the Navy is the fact that today the Polish Navy became a costal forces only. Nevertheless it is expected that a new patrol ship ORP “Ślązak” will begin a new development way of our Navy.

Keywords: a new view, Armed Forces, science, industry, cooperation, Defence Industry, Science Industrial Board of the Ministry of Defence

DOI: 10.7862/rz.2014.mmr.27

Tekst złożono w redakcji: lipiec 2014

Przyjęto do druku: lipiec 2014